

Scriptura, res significantes tanquam illas quæ significantur appellans, ita locutus est Dominus dicens: « Nunc » clarificatus est filius hominis: » postea quam separato inde nequissimo, et secum remanentibus sanctis, significata est glorificatio ejus, quando separatis iniquis manebit in æternitate cum sanctis.

III. Cum autem dixisset: « Nunc clarificatus est filius » hominis: » adjunxit: « Et Deus clarificatus est in eo. » Ipsa est enim clarificatio filii hominis, ut Deus clarificetur in eo. Si enim non ipse in se ipso, sed Deus in illo clarificatur, tunc illum Deus in se clarificat. Denique tanquam ista exponens, adjungit, et dicit: « Si Deus clarificatus est in eo, et Deus clarificabit eum in semetipso¹. » Hoc est, « Si Deus clarificatus est in eo, » quia non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus qui misit illum: « et Deus clarificabit eum in semetipso, » ut natura humana in qua est filius hominis, quæ a Verbo æterno suscepta est, etiam immortalis æternitate donetur. « Et » continuo, inquit, clarificabit eum. » Resurrectionem scilicet suam, non sicut nostram in fine sæculi, sed continuo futuram hac attestazione prædicens. Ipsa est enim clarificatio, de qua Evangelista jam dixerat, quod paulo ante commemoravi, quia propterea nondum Spiritus datus erat illo novo modo in eis, quibus fuerat eo modo post resurrectionem credentibus dandus, quia Jesus nondum fuerat clarificatus: id est, nondum fuerat mortalitas immortalitate vestita, et in æternam virtutem temporalis infirmitas commutata. Potest et de ista clarificatione dictum videri: « Nunc clarificatus est filius hominis: » ut quod ait « nunc, » non ad imminens passionem, sed ad vicinam resurrectionem pertinere credatur, tanquam fuerit factum quod erat tam proxime jam futurum. Hodie Di-

¹ Joan. XIII, 32.

lectioni Vestræ ista suffecerint: cum donaverit Dominus, de consequentibus disseremus.

TRACTATUS LXIV.

In id quod Dominus dicit: *Filioli, adhuc modicum vobiscum sum, quæretis me, et sicut dixi Judæis, quo ego vado, vos non potestis venire, et vobis dico modo.*

I. ADVERTENDA est, charissimi, dominicorum verborum ordinata connexio. Cum enim superius dixisset, postea quam Judas egressus est, et ab illa sanctorum etiam corporali conversatione sejunctus est: « Nunc clarificatus » est filius hominis, et Deus clarificatus est in eo¹: » quod sive futurum regnum significans dixit, quando mali separabuntur a bonis, sive quod ejus resurrectio tunc futura esset, id est, differenda non esset, sicut in finem sæculi nostra differtur: ac deinde addidisset: « Si Deus » clarificatus est in eo, et Deus clarificabit eum in semetipso², » et continuo clarificabit eum, quod sine ulla ambiguitate de sua resurrectione continuo futura testatus est: adjecit, atque ait: « Filioli adhuc modicum » vobiscum sum³. » Ne putarent ergo quod sic eum clarificaturus esset Deus, ut non eis conjungeretur ulterius ea conversatione qua in terra est; « Adhuc modicum, » inquit, vobiscum sum: » tanquam diceret: Continuo quidem resurrectione clarificabor: non tamen continuo ascensurus in cœlum, sed « Adhuc modicum vobiscum

¹ Joan. XIII, 31. — ² Ibid. 32. — ³ Ibid. 33.

» sum. » Sicut enim scriptum est in Actibus Apostolorum, fecit cum eis post resurrectionem quadraginta dies intrans et exiens, manducans et bibens¹: non quidem habens esuriendi ac sitiendi egestatem, sed usque ad ista carnis insinuans veritatem, quæ cibandi ac potandi jam non habebat necessitatem, sed potestatem. Hos ergo quadraginta dies significavit dicendo: « Adhuc modicum » vobiscum sum, » an aliquid aliud? Potest enim et sic intelligi: « Adhuc modicum vobiscum sum, » Adhuc, sicut vos, in hac infirmitate carnis etiam ipse sum, donec scilicet moreretur atque resurgeret: quia postea quam resurrexit, cum illis quidem fuit diebus, ut dictum est, quadraginta exhibitione corporalis præsentiae: sed non cum illis fuit consortio infirmitatis humanæ.

II. Est et alia divina præsentia sensibus ignota mortalibus, de qua item dicit: « Ecce ego vobiscum sum, usque » ad consummationem sæculi². » Hoc certe non est, « Adhuc modicum vobiscum sum: » non enim modicum est usque ad consummationem sæculi. Aut si et hoc modicum est, (volat enim ætas, et in oculis Dei mille anni sicut dies unus, aut sicut vigilia in nocte³:) non tamen hoc significare voluisse credendus est nunc, quandoquidem secutus adjunxit: « Quæretis me, et sicut dixi Judæis, quo ego vado, vos non potestis venire⁴. » Utique post hoc modicum quo vobiscum sum, « Quæretis » me, et quo ego vado, vos non potestis venire. » Numquid post consummationem sæculi, quo ipse vadit, venire non poterunt? Et ubi est quod aliquanto post in hoc ipso sermone dicturus est: « Pater, volo ut ubi ego sum, » et ipsi sint mecum⁵? » Non ergo de illa sua cum suis præsentia, qua cum illis est usque ad consummationem

¹ Act. 1, 3. — ² Matth. xxviii, 20. — ³ Psal. lxxxix, 4. — ⁴ Joan. xii, 33. — ⁵ Id. xvii, 24.

sæculi, nunc locutus est ubi ait: « Adhuc modicum vobiscum sum: » sed vel de infirmitate mortali, qua cum illis erat usque ad passionem suam; aut de præsentia corporali, qua cum illis futurus erat usque ad ascensionem suam. Quodlibet horum quis eligat, cum fide non litigat.

III. Ne cui autem videatur abhorrere iste sensus a vero, quo dicimus Dominum mortalis carnis communionem, in qua cum Discipulis usque ad passionem fuit, significare potuisse dicendo: « Adhuc modicum vobiscum sum: » apud alium quoque Evangelistam post resurrectionem verba ejus attendat, ubi ait: « Hæc locutus sum vobis, » cum adhuc essem vobiscum¹. » Quasi tunc non erat cum ipsis simul assistentibus, videntibus, tangentibus, colloquentibus. Quid est ergo, cum adhuc essem vobiscum, nisi cum adhuc essem in carne mortali, in qua estis et vos? Tunc enim quidem in eadem carne resuscitatus erat: sed cum illis in eadem mortalitate jam non erat. Quapropter sicut ibi jam immortalitate carnis indutus veraciter ait: Cum adhuc essem vobiscum; ubi nihil aliud intelligere possumus, nisi cum adhuc essem in carnis mortalitate vobiscum: ita et hic non absurde dixisse intelligitur, « Adhuc modicum vobiscum sum, » tanquam diceret: Adhuc modicum sicut vos estis, mortalis sum ego. Ergo sequentia videamus.

IV. « Quæretis me, et sicut dixi Judæis, quo ego vado, » vos non potestis venire: et vobis dico modo². Hoc est, modo non potestis. Judæis autem cum hoc diceret, non addidit « modo. » Isti itaque venire non poterant tunc quo ille ibat, sed poterant postea: nam hoc apostolo Petro apertissime paulo post ait: « Cum enim dixisset ille, » Domine quo vadis? Respondit ei, Quo ego vado, non

¹ Luc. xxiv, 44. — ² Joan. xii, 33.

» potes me modo sequi, sequeris autem postea¹. » Sed hoc quid sit, non negligenter est prætereundum. Quo enim sequi tunc non poterant Discipuli Dominum, sed postea poterant? Si dixerimus ad mortem: homini nato quod invenitur tempus, quo ad moriendum non sit idoneus; quandoquidem talis est in corpore corruptibili hominum sors, ut non sit in ea facilior vita quam mors? Non igitur adhuc minus idonei erant sequi Dominum ad mortem, sed minus idonei erant sequi Dominum ad vitam quæ non habet mortem. Illo quippe ibat Dominus, ut surgens a mortuis jam non moreretur, et mors ei ultra non dominaretur². Moriturum quippe Dominum pro justitia quomodo jam fuerant secuturi, adhuc martyrio non maturi? Aut iturum Dominum ad immortalitatem carnis, quomodo jam fuerant secuturi, quandolibet morituri, sed in sæculi fine resurrecturi? Aut iturum Dominum ad sinum Patris, nec relicturum eos, unde nec recessit cum venisset ad eos, quomodo jam fuerant secuturi; cum esse nemo possit in illa felicitate nisi perfectus in charitate? Ideoque docens quomodo idonei esse possint pergere quo ille antecedebat, « Mandatum, inquit, novum do vobis, ut diligatis invicem³. » Hi sunt gressus quibus sequendus est Christus: sed de his sermo uberior in aliud tempus est differendus.

¹ Joan. XIII, 36. — ² Rom. VI, 9. — ³ Joan. XIII, 34.

TRACTATUS LXV.

In id quod Dominus ait: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos, ut et vos invicem diligatis: in hoc cognoscent omnes quia mei Discipuli estis, si dilectionem habueritis in invicem.*

I. DOMINUS Jesus mandatum novum se Discipulis suis dare testatur, ut diligant invicem: Mandatum, inquit, » novum do vobis, ut diligatis invicem¹. » Nonne jam erat hoc mandatum in antiqua Dei Lege, ubi scriptum est: Diliges proximum tuum tanquam te ipsum²? Cur ergo novum appellatur a Domino, quod tam vetus esse convincitur? An ideo est mandatum novum, quia exuto vetere induit nos hominem novum? Innovat quippe audientem, vel potius obedientem, non omnis, sed ista dilectio quam Dominus ut a carnali dilectione distingueret, addidit: « Sicut dilexi vos. » Nam diligunt invicem mariti et uxores, parentes et filii, et quæcumque alia inter se homines necessitudo humana devinxit: ut taceamus de dilectione culpabili atque damnabili, qua diligunt invicem adulteri et adulteræ, scortatores et meretrices, et quoscumque alios non humana necessitudo, sed humanæ vitæ noxia turpitudine conjunxit. Mandatum ergo novum dedit nobis Christus, ut diligamus invicem, sicut et ipse dilexit nos. Dilectio ista nos innovat, ut simus homines novi, heredes Testamenti novi, cantatores cantici novi. Hæc dilectio, fratres charissimi, antiquos etiam tunc justos, tunc Patriar-

¹ Joan. XIII, 34. — ² Levit. XIX, 18.

chaset Prophetas, sicut postea beatos Apostolos innovavit : ipsa et nunc innovat gentes, et ex universo genere humano quod diffunditur toto orbe terrarum, facit et colligit populum novum, corpus novæ nuptæ Filii Dei unigeniti sponsæ, de qua dicitur in Cantico canticorum : « Quæ » est ista quæ ascendit dealbata ¹? » utique dealbata, quia innovata; unde nisi mandato novo? Propter quod pro invicem sollicita sunt membra in ea, « Et si patitur » unum membrum, compatiuntur omnia membra, et si » glorificatur unum membrum, congaudent omnia membra ². » Audiunt enim, atque custodiunt, « Mandatum » novum do vobis, ut vos invicem diligatis : » non sicut se diligunt homines, quoniam homines sunt : sed sicut se diligunt quoniam dii sunt et filii Altissimi omnes, ut sint Filio ejus unico fratres, ea dilectione invicem diligentes, qua ipse dilexit eos, perducturus eos ad illum finem qui sufficiat eis, ubi satiatur in bonis desiderium eorum ³. Tunc enim aliquid desiderio non deerit, quando omnia in omnibus Deus erit ⁴. Talis finis non habet finem. Nemo ibi moritur, quo nemo pervenit, nisi huic sæculo moriatur, non morte omnium, qua corpus ab anima deseritur; sed morte electorum, qua etiam cum in carne mortali adhuc manetur, cor sursum ponitur. De quali morte dicebat Apostolus : « Mortui enim estis, et vita vestra abscondita » est cum Christo in Deo ⁵. » Hinc fortasse dictum est : « Valida est sicut mors dilectio ⁶. » Hac enim dilectione fit, ut in isto adhuc corruptibili corpore constituti moriamur huic sæculo, et vita nostra abscondatur cum Christo in Deo : imo ipsa dilectio est mors nostra sæculo, et vita cum Deo. Si enim mors est quando de corpore anima exit, quomodo non est mors quando de mundo amor nos-

¹ Cantic. viii, 5, juxta lxx. — ² 1 Cor. xii, 26. — ³ Psal. cii, 5. — ⁴ 1 Cor. xv, 28. — ⁵ Coloss. iii, 3. — ⁶ Cant. viii, 6.

ter exit? Valida est ergo sicut mors dilectio. Quid ea validius, qua vincitur mundus?

II. Nolite itaque, fratres mei, putare in hoc quod ait Dominus : « Mandatum novum do vobis, ut vos invicem » diligatis, » illud majus prætermissum esse mandatum, quo præcipitur ut diligamus Dominum Deum nostrum ex toto corde, ex tota anima, et ex tota mente : tanquam enim hoc prætermissum videtur dictum, « ut diligatis invicem, » velut hoc ad illud alterum non pertineat, quo dictum est : « Diliges proximum tuum tanquam te ipsum. » In his enim duobus præceptis, inquit, tota Lex pendet, » et Prophetæ ¹. » Sed bene intelligentibus utrumque invenitur in singulis. Nam et qui diligit Deum, non eum potest contemnere præcipientem ut diligit proximum : et qui sancte ac spiritualiter diligit proximum, quid in eo diligit nisi Deum? Ipsa est dilectio ab omni mundana dilectione discreta, quam distinguendo addidit Dominus : « Sicut dilexi vos. » Quid enim nisi Deum dilexit in nobis? Non quod habebamus, sed ut haberemus : ut perducatur nos, sicut paulo ante dixi : ubi sit Deus omnia in omnibus ². Sic etiam medicus recte dicitur ægros diligere : et quid in eis nisi salutem diligit, quam cupit utique revocare, non morbum, quem venit expellere? Sic ergo et nos invicem diligamus, ut quantum possumus, invicem ad habendum in nobis Deum cura dilectionis attrahamus. Hanc dilectionem nobis donat ipse qui ait : « Sicut dilexi » vos, ut et vos diligatis invicem. » Ad hoc ergo nos dilexit, ut et nos diligamus invicem : hoc nobis conferens diligendo nos, ut mutua dilectione constringamur inter nos, et tam dulci vinculo connexis membris corpus tanti capitis simus.

III. « In hoc cognoscent, inquit, omnes, quia mei

¹ Matth. xxii, 39, etc. — ² 1 Cor. xv, 28.

» Discipuli estis, si dilectionem habueritis in invicem¹ : »
 tanquam diceret, alia munera mea habent vobiscum etiam
 non mei, non solum naturam, vitam, sensum, rationem,
 et eam salutem quæ hominibus pecoribusque communis
 est ; verum etiam linguas, sacramenta, prophetiam,
 scientiam, fidem, distributionem rerum suarum paupe-
 ribus, et traditionem corporis sui, ut ardeant : sed quo-
 niam charitatem non habent, ut cymbala concrepant,
 nihil sunt, nihil illis prodest². Non ergo in illis quamvis
 bonis muneribus meis, quæ habere possunt etiam non
 discipuli mei : sed « in hoc cognoscent omnes quia mei
 » Discipuli estis, si dilectionem habueritis in invicem. »
 O sponsa Christi pulchra inter mulieres ! o dealbata as-
 cendens, et incumbens super fratruelem tuum ! quoniam
 cujus lumine illustraris ut candeas, ejus adjutorio fulciris
 ne cadas : o quam bene cantatur tibi in illo Cantico Can-
 titorum velut epithalamio tuo : « Quia charitas in deliciis
 » tuis³. » Ipsa non comperdit cum impiis animam tuam :
 ipsa discernit causam tuam, et sicut mors valida est, et
 in deliciis tuis est. Quam mirandi generis mors est, cui
 parum fuit non esse in pœnis, nisi esset insuper in deli-
 ciis ? Sed hic jam iste sermo claudatur : ab alio exordio
 tractanda sunt quæ sequuntur.

¹ Joan. XIII, 35. — ² I Cor. XIII, 1. — ³ Cant. VII, 6, juxta LXX.

TRACTATUS LXVI.

De eo quod sequitur : *Dicit ei Simon Petrus, Domine
 quo vadis ? usque ad, id, Amen, amen dico tibi,
 non cantabit gallus, donec ter me neges.*

I. CUM Dominus Jesus sanctam dilectionem, qua se
 invicem diligenter, Discipulis commendaret, « Dicit ei
 » Simon Petrus, Domine quo vadis¹ ? » Sic utique hoc
 dixit Magistro discipulus, et Domino servus, tanquam
 sequi paratus. Propterea quippe Dominus, qui ejus ani-
 mum vidit, quare hoc interrogaverit, sic ei respondit :
 « Quo ego vado, non potes me modo sequi : » tanquam
 diceret, Propter quod interrogas, non potes modo. Non
 ait, non potes : sed, « non potes modo, » dilationem in-
 tulit, non spem tulit : et eandem spem quam non tulit,
 sed potius dedit, sequenti voce firmavit, addendo atque
 dicendo, « Sequeris autem postea. » Quid festinas Petre ?
 Nondum te suo spiritu solidavit petra. Noli extolli præ-
 sumendo, « non potes modo : » noli dejici desperando,
 « sequeris postea. » Sed adhuc ille quid dicit ? « Quare
 » te non possum sequi modo ? Animam meam pro te po-
 » nam². » Quid in animo ejus esset cupiditatis, videbat :
 quid virium, non videbat. Voluntatem suam jactabat in-
 firmus, sed inspiciebat valetudinem medicus : iste pro-
 mittebat, ille prænoscebat : qui nesciebat, audebat ;
 qui præsciebat, docebat. Quantum sibi assumpserat Pe-

¹ Joan. XIII, 36. — ² Ibid. 37.

trus intuendo quid vellet, ignorando quid posset? Quantum sibi assumpserat, ut cum venisset Dominus animam suam ponere pro amicis suis, ac per hoc et pro ipso, ille hoc Domino offerre confideret: et nondum pro se posita anima Christi, animam suam polliceretur se positurum esse pro Christo? « Respondit ergo Jesus, Animam tuam pro » me pones¹? » Ita-ne facies pro me, quod nondum ego pro te? « Animam tuam pro me pones? » Præire potes, qui sequi non potes? Quid tantum præsumis? quid de te sentis? quid esse te credis? Audi quid sis: « Amen, » amen, dico tibi, non cantabit gallus, donec ter me ne-
« ges. » Ecce quomodo tibi cito apparebis, qui magna loqueris, et te parvulum nescis. Qui mihi promittis mortem tuam, ter negabis vitam tuam. Qui te jam putas mori posse pro me, prius vive pro te: nam timendo mortem carnis tuæ, mortem dabis animæ tuæ. Quanta enim vita est confiteri Christum, tanta mors est negare Christum.

II. An apostolus Petrus, sicut eum quidam favore perverso excusare nituntur, Christum non negavit, quia interrogatus ab ancilla hominem se nescire respondit, sicut alii Evangelistæ contestantur expressius? Quasi vero qui hominem Christum negat, non Christum negat; et hoc in eo negat quod factus est propter nos, ne periret quod fecerat nos. Ergo qui ita confitetur Christum Deum, ut hominem neget, non pro illo mortuus est Christus; quia secundum hominem mortuus est Christus. Qui negat hominem Christum, non reconciliatur per mediatorem Deo. Unus enim Deus, et unus mediator Dei et hominum homo Christus Jesus². Qui negat hominem Christum, non justificatur: « Quia sicut per inobedientiam unius » hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per » obedientiam unius hominis justii constituentur multi³. »

¹ Joan. XIII, 38. — ² I Tim. II, 5. — ³ Rom. V, 19.

Qui negat hominem Christum, non resurget in resurrectionem vitæ: « Quia per hominem mors, et per hominem » resurrectio mortuorum: sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur¹. » Per quid autem caput est Ecclesiæ, nisi per hominem, quod Verbum caro factum est? id est, Dei Patris Unigenitus Deus homo factus est. Quomodo est igitur in corpore Christi, qui negat hominem Christum? Qui enim caput negat, quomodo est membrum? Sed quid multis immerer, cum ipse Dominus abstulerit omnes humanæ argumentationis ambages? Non enim ait, Non cantabit gallus donec hominem neges: aut sicut loqui familiariore cum hominibus dignatione consuevit, Non cantabit gallus donec filium hominis ter neges: sed ait, « donec me ter ne- » ges. » Quid est, « me », nisi quod erat; et quid nisi Christus erat? Quidquid ergo ejus negavit, ipsum negavit, Christum negavit, Dominum Deum suum negavit. Quia et ille condiscipulus ejus Thomas, quando exclamavit: « Dominus meus et Deus meus², » non Verbum, sed carnem tetigit; non incorpoream Dei naturam, sed hominis corpus curiosis manibus contrectavit. Hominem itaque tetigit, et tamen Deum cognovit. Si ergo quod iste tetigit, hoc Petrus negavit: quod iste exclamavit, hoc Petrus offendit. « Non cantabit gallus, donec ter me » neges. » Dicas licet, Nescio hominem; dicas licet, Homo nescio quid dicis; dicas licet, Non sum ex Discipulis ejus: me negabis. Si, quod dubitare nefas est, Christus hoc dixit, verumque prædixit, procul dubio Petrus Christum negavit. Non accusemus Christum, cum defendimus Petrum. Peccatum agnoscat infirmitas, nam mendacium non habet veritas. Agnovit quippe peccatum suum infirmitas Petri, prorsus agnovit: et quantum mali Chris-

¹ I Cor. XV, 21, 22. — ² Joan. XX, 28.

tum negando commiserit, plorando monstravit. Ipse suos redarguit defensores, et unde eos convincat, producit lacrymas testes. Neque nos cum ista dicimus, primum Apostolorum accusare delectat: sed hunc intuendo admoneri nos oportet, ne homo quisquam de humanis viribus fidat. Nam quid aliud pertinuit ad doctorem Salvatoremque nostrum, nisi ut nobis nequaquam de se quemquam præsumere debere, in ipso primo Apostolorum demonstraret exemplo? In anima itaque Petri contigit, quod offerebat in corpore. Non tamen pro Domino, ut temere præsumberet, præcessit, sed aliter quam putabat. Namque ante mortem et resurrectionem Domini et mortuus est negando, et revixit plorando: sed mortuus est, quia superbe ipse præsumpsit; revixit autem, quia benigne ille respexit.

TRACTATUS LXVII.

De eo quod Dominus dicit: *Non turbetur cor vestrum: usque ad id, Iterum venio, et accipiam vos ad me ipsum.*

I. ERIGENDA est nobis, fratres, ad Deum major intentio, ut verba sancti Evangelii, quæ modo in nostris auribus sonuerunt, etiam mente capere utcumque possimus. Ait enim Dominus Jesus: « Non turbetur cor vestrum, » credite in Deum, et in me credite¹. » Ne mortem tanquam homines timerent, et ideo turbarentur, consolatur eos, etiam se Deum esse contestans. « Credite, inquit,

¹ Joan. xiv, 1.

» in Deum, et in me credite. » Consequens est enim, ut si in Deum creditis, et in me credere debeatis: quod non esset consequens, si Christus non esset Deus. « Credite » in Deum, et in eum credite, » cui natura est, non rapina, esse æqualem Deo: semetipsum enim exinanivit; non tamen formam Dei amittens, sed formam servi accipiens¹. Mortem metuitis huic formæ servi: « non turbetur cor vestrum, » suscitabit illam forma Dei.

II. Sed quid est quod sequitur: « In domo Patris mei » mansiones multæ sunt², » nisi quia et sibi metuebant? Unde audire debuerunt, « Non turbetur cor vestrum. » Quis enim eorum non metueret, cum Petro dictum esset fidentiori atque promptiori: « Non cantabit gallus » donec ter me neget³? » Tanquam ergo essent ab illo perituri, merito turbabantur: sed cum audiunt: « In domo Patris mei mansiones multæ sunt: si quo minus, » dixissem vobis, quia vado parare vobis locum⁴: » a perturbatione recreantur, certi ac fidentes etiam post pericula tentationum se apud Deum cum Christo esse mansuros. Quia etsi alius est alio fortior, alius alio sapientior, alius alio justior, alius alio sanctior: « in domo Patris » mansiones multæ sunt, » nullus eorum alienabitur ab illa domo, ubi mansionem pro suo quisque accepturus est merito. Denarius quidem ille æqualis est omnibus, quem paterfamilias eis qui operati sunt in vinea jubet dari omnibus, non in eo discernens qui minus et qui amplius laborarunt⁵: quo utique denario vita significatur æterna, ubi amplius alio nemo vivit, quoniam vivendi non est diversa in æternitate mensura. Sed multæ mansiones, diversas meritorum in una vita æterna significant dignitates. « Alia est enim gloria solis, alia gloria lunæ, alia gloria

¹ Philip. ii, 6. — ² Joan. xiv, 2. — ³ Id. xii, 38. — ⁴ Id. xiv, 2. — ⁵ Matth. xx, 9.